

РІДНИЙ КРАЙ

Українська часопись, виходить у Києві що-тижня.

1908 р.

Число 8.

28 Лютого.

Передплата приймається у Києві, в конторі „Рідного Краю“, на Маріїнсько-Благовіщенській ул., № 97.

Передплата від 1-го Січня до кінця року 4 карб., з пересилкою; окреме число 8 к. Заграницю 6 карб. Окремі числа за границею по 10 коп.; на вокзалах залізниць по 10 коп.

За переміну адреси треба платити 20 коп.

За оповіщення в „Рідному Краю“ після тексту треба платити за один рядок (стрічку) колонки петита 15 коп. Спереду тексту плата вдвоє, за поміщення оповістки вдруге, втретє—дешевше.

Листи і рукописи треба засилати по адресі: Київ, редакція „Рідного Краю“, Маріїнсько-Благовіщенська улица, № 97.

Рукописи мають бути написані правописом „Рідного Краю“ і тільки з одного боку листа.

По потребі, редакція скорочуватиме і виправлятиме рукописи. До кожної рукописі має бути приложено підпис авторовий і його адреса.

Не прийняті до „Рідного Краю“ праці вертаються авторам за їх кошт, а як не будуть взяті з редакції 2 місяці, то знищуються.

Вірші й інші дрібні речі не вертаються зовсім.

Зміст: Заява депутатів про українську мову. Державна Дума. По-за Думою. Вісті. На Вкраїні. Вірш—П. Гая. Вірш—М. С. На хуторі—Ів. Бібіка. Вірші—П. Гая. Українське слово й мистецтво. Лист із Бельгії. Бібліографія. Дописи. По чужих країнах. Лист до редакції. Дар школі. Повідомлення. Оповідки.

РІДНИЙ КРАЙ

часопись тижнева,—літературна й громадська,
з місячним додатком

„МОЛОДА УКРАЇНА“

Виходить в Києві, під редакцією О. Косач. (Олени Пчілки).

ЦІНА: на рік—4 кар., на пів-року—2 кар., на 3 місяця—1 кар.

„МОЛОДА УКРАЇНА“ окреме—2 кар. на рік.

За границю: на рік з додатком „Молода Україна“—6 карб.; на пів-року—3 карб.

Рідний Край без Молодої України—3 карб. на рік; на півроку—1 карб. 60 коп. і на чверть року—85 коп.

Адреса Редакції й контори: Київ, Благовіщенська, № 97

УКРАЇНСЬКІ УЗОРИ.

Збірник Олени Пчілки.

3-тє видання. Ціна 1 р. 25 к.

Продається в Києві в «Українській Книгарні» (Безаківська, 8) і книгарні Л. Іздіковського (Хрещатик); в Полтаві—в книгарні Г. Маркевича (Бульвар Котляревського); в Житомирі—в книгарні Совинського (Б. Бердичевська.)

Вийшло в світ 1-е повне видання
поезій

М. П. СТАРИЦЬКОГО.

Ціна 2 карб.

Всі гроші, виручені від продажу цієї книжки, підуть на збудування пам'ятника на могилі М. П. Старицького.

НОВА КНИЖКА

Всесвітньої бібліотеки.

Г. Гейне:

КНИГА ЛЕГРАН

Переклад О. Черняхівського. Київ, ціна 35 к. Продається в „Українській книгарні“.

Заява депутатів про українську мову.

Звістка про те, що наші послы до Державної Думи внесли вже в особну комісію свою заяву 33-х, щоб у початковій нашій школі йшла наука українською мовою, повинна надзвичайно втішити кожного свідомого українця. Правда, заява та ще знаходиться в попередньому стані, ще не ввійшла в саму думу, але перше всього вже само те, що така думка виникла між нашими послами,—було багато для кого несподіванкою дуже милою. „Правість“ послів з України була так широко вславлена,—отже можна було боятись навіть ворожого відношення депутатів з України до думки про українську мову в школі. А от як то кажуть—„з несподіваного часом буває сподіване“. Заяву—зложено; вона, кажуть, на черзі. Коли саме вона з'явиться в Думі, як їй там поведеться,—се вже інша річ. Можна однак сподіватись, що повинна-б вона пройти; особливо можна сього сподіватись після того, як пройшла з успіхом у Думі справа з польською мовою в семінаріях у Польщі. В татарських початкових школах уже й тепер учать по татарському. Чи вже-ж би то ми були послідніші за всіх?

От же від добрих заходів послів-українців сподіваємось доброго skutku.

Де-хто не задоволений малим обширом того, чого зажадали в своїй заяві послы-українці;—се-б то, кажуть: для чого вони бажають лише самої *початкової* мови в українській мові? чому не бажають більше,—чому не доправляються дальшого вжитку нашого слова в школах? На що самим так обмежувати свої бажання?!

Ми сього дорікання нашим послам не ки-немо. Бажати можна й дуже багато, та що з того?—коли-б ще часом не сказали на ті бажання: „отсе вже—як мед, то й ложкою“!...

До того-ж, здобуття права вжитку української мови хоть би й на самому першому ступні школьної науки річ зовсім не така мала й пуста, як, може, кому здається. Се—був-би камінь у „краю угла“ нашої української школьної науки. Се признання найпершого права ужитку рідного слова підніме його з поневірку, з ганебного затоптання. Не буде більше того несвіцького становища, що є тепер,—що дитина, ледве

переступаючи поріг школьний, перше всього повинна відцуратися, відкашнутися від рідного слова, як від чогось негідного; вона звикне складати якусь повагу тому рідному слову. От се був-би перший надто коштовний здобуток. Нехай навіть перейде дитина згодом до іншої мови, але тую *підмурівку* науки *рідної мови* вже буде заложено в дитячій пам'яті, в дитячому самопізнанню,—і дитина теї науки не забуде.

Для учителя,—колиб українське слово було «допущено» хоть би в найпершу групу,—це слово перестало-б бути якоюсь контрабандою:—воно-б уже лунало в школі!

До всього-ж з певністю можна сказати й те, що на першій здобутку справа не може стати; ступінь за ступнем—буде здобуватися. Найтяжче—зробити перший крок.

І от сей перший крок зроблено. Вітаємо той крок, не поменшючи його ваги. Коли-б тільки справді здійснилося те, що тим часом вітає в обсягу „чуток“. Коли-б здійснилось! Коли-б нашим послам удалося провести своє домагання, коли-б воно щасливо перейшло через всі пороги на шляху своєму!

Державна Дума.

Засідання 21-го Лютого.

(Дрібні законопроекти. Внесення заяви про запитання у міністра фінансів з приводу порушення 118 ст. основних законів.)

Ухваливши дрібні законопроекти, Дума прийняла доклад фінансової комісії про те, щоб послать запитання міністрові фінансів, що порушив 118 ст. основних законів, випустивши серію казначейства, (грошові білети).

На чергу ставиться питання про боротьбу з п'янством.

Одні промовці радять виробити законопроект, з де-якими заборонами на продавання горілки, а другі визнають такий законопроект не потрібним.

Челишов радить не приймати на державну посаду тих, що п'ють горілку.

Новицький, начальник головного управління неокладних зборів і казенного продажу горілки, доказує, що Дума не повинна виробляти законопроект, коли уряд сам має виробити законопроект і внести в Думу; але Шінгарьов і Меедорф доказали безпідставність його думки. Новицький згодився на те, щоб законопроект про боротьбу з п'янством виробляли разом Дума і уряд.

Всі п'ять формул переходу до чергових справ Дума відкинула; Предсідатель заявив, що питання вичерпано і нових формул не буде.

Засідання 27-го Лютого.

(Про посольство в Японії і про „условне“ визволення арештованих).

На черзі доклад про зміну Імператорської російської місії в Токіо на посольство.

Після читання доповіді, виступив з промовою Гучков і заявив, що фракція союзу 17-го Октября підтримує пораду уряду, щоб змінити в Токіо місію на посольство, але октябристів трохи дивує сума, призначена на це посольство, в 60,000 карб. Далі Гучков висловив од імени фракції союзу 17-го Октября бажання, щоб уряд виявив становище справ на Далекому Сході і тим заспокоїв російський люд, що не бажає віддати і одного ступня землі своїм сусідам.

Капустін і Крутенський висловлюється за те, щоб жалування послові в Японії поменшити і призначити 50 тисяч.

Міністр чужоземних справ Ізвольський в довгій промові змалював стан російських справ на Далекому Сході і висловив бажання увійти у найближчу згоду з Японією, додержуючи поваги до правів обох держав, що погодилися між собою.

Мілюков висловив задоволення, що Росія зішла на шлях згоди з Японією, але порадив Думі не звирятись на рожеві сподіванки Міністра.

Дума прийняла законопроект, призначивши жалування послові в 50 тисяч карб.

Соціал-демократи не хотіли брати участь в голосуванні і представник їх хотів прочитати, через що вони не хотять голосувати; але Волковський, товариш Предсідателя, не дав йому прочитати того пояснення, перервавши його читання на перших словах про внутрішню політику російського уряду.

На черзі законопроект про умовне визволення арештованих.

В оборону законопроекта виступив міністр юстиції Щегловітов, доказуючи, що цей законопроект внесе проміння світла в царство тюремного відомства.

Розглядання законопроекту відложено на суботу.

Перед закриттям засідання, предсідатель сповістив, що йому подано заяву від соціал-демократів про його „незаконне поведіння“. Ту заяву приложено до журналу засідань.

По за Думою

(Заява про українську мову).

Тридцять три депутати внесли в Державну Думу таку заяву про користування українською мовою в початкових школах, в тих сторонах, що заселені українцями:

„Нижчепрописані депутати, на підставі 55 ст. заснування Державної Думи, вносять в Думу заяву про користування українською мовою в початкових школах, в тих сторонах, що заселені українцями, і прохають Державну Думу, щоб сю заяву було передано в комісію по народній освіті, для обміркування отаких пунктів:

1) В місцевостях з українським населенням вчіння в початковій школі повинно відбуватись українською мовою, особливо з початку, з тими дітьми, що тільки-що прийшли до школи.

2) Російська мова, яко мова державна, повинна обов'язково викладатись в початковій школі.

3) В початкових школах на Україні вживаються підручники, приладновані до розуміння та життя і стану українського люду.

До заяви додано пояснюючу записку; в її говориться про лихе становище народньої освіти на Україні; найбільш понизилась освіта на Україні тоді, як в українських школах перестали вживати рідну мову. В XVII столітті український люд дивувався чужоземців своєю освітою, бо тоді мало не всі українці вміли читати, вся Україна пишалася великим числом шкіл. Український люд любив школу і підтримував її, бо вона була його самостійним твором, вона не була такою одірваною од народу, як тепер. Щоб підняти освіту на Україні, слід вживати в школах українську мову, ту мову, що український люд нею говорить, думає нею, виявляє нею своє духовне життя.

Далі депутати покликаються на відомих педагогів, що завжди вказували велику потребу викладання в українських школах українською мовою, та на заяви самих селян-українців про бажання мати свою українську школу.

Вісті

◆◆ Дворянська адреса і Царева відповідь. В кінці Січня в Москві відбулось зібрання московських дворян. На зібранні дворяне склали адресу Цареві, де висловлювали свої глибокі почування до Царя і прохали його знищити законодавчу Думу, а замість неї скликати Думу — *порадницю* в складанні законів і дати в тій Думі велику перевагу дворянам.

На адресі московського дворянства положена така Височайша резолюція:

Дякую за висловлені почуття любови і вірної прихильності. Я певен, що дворянство мос-

ковське, вірне заповітам предків, чесно сповнить передо Мною тепер, як і в давні часи. сподівану Мною від нього службу і присвятить всі свої сили на те, щоб були проведені в життя Мої накази для оновлення і зміцнення державного ладу нашої великої Росії.

♦♦ **Сенатське пояснення.** Сенат пояснив, що дисциплінарна заборона практики присяжним повіренним приходить тільки до їх права оборони в громадянських справах, але в справах угодних та адміністративних вони мають право виступати і під час заборони.

♦♦ **Заходи проти тюремних голодовок.** Начальник тюремного управління, зважаючи на велике число голодовок в тюрмах, вишукує тепер способів, щоб припинити голодовки. Головний тюремний уряд вважає це питання дуже важливим і тому посилає за кордон свого чиновника, щоб він дізнався, як стоїть там взагалі тюремна справа і окрім—справа з голодовками. Крім цього зайдано всім начальникам тюрем подати свою думку про цю справу, бо незабаром має бути скликано нараду для реорганізації тюремної справи в Росії.

♦♦ **Секретний циркуляр.** Всім начальникам шкіл відомства Цариці Марії розіслано, за підписом товариша головного управителя князя Голіцина, секретного циркуляра, де загадується вчителям пильнувати, щоб учениці обов'язково писали де треба „твердий знак“. Тим ученицям, що не писатимуть його, в циркулярі радиться зменшувати одмітки.

♦♦ **Відкриття Саратовського університету.** В раді міністерства народної освіти на останнім засіданні розглядалось питання про відкриття саратовського університету.

Рада міністрів признала необхідним відкрити як найшвидше саратовський університет і прикомандирувати туди на перші часи увесь учебний збір з Варшави, (професорів і інших). Цей проект буде передано на розгляд і ствердження ради міністрів. Відкриття саратовського університету має бути не пізніше, як у квітні сього року.

♦♦ **Жінки—юристи.** Кілько жінок, скінчивши юридичний факультет Паризького університету, подали прохання в Петербургський шкільний округ, щоб їх було допущено до державного іспиту при петербургськім університеті. Міністерство народної освіти признало можливим задовольнити їхне прохання і сею весною вони будуть держати іспит.

♦♦ **Сходка в Казанськім університеті.** В казанськім університеті мала відбутись сходка студентів явочним порядком. Поліція обступила аудиторію, щоб заарештувати студентів, але вони встигли проламати протилежні двері і більшість вийшла. Всі входи були зайняті поліцією; випускали тільки тих студентів, що мали свідоцтва.

♦♦ **Сенатське пояснення.** Недавно Сенат розглядав справу робітників, що скаржились на адміністрацію одного заводу за те, що вона одпирала їх і не дала за два тижні вперед плати. Робітників одправлено за їх вимагання, щоб завод-

ський уряд увільнив майстра, бо він вороже проти них поведився. Сенат пояснив сю справу так: 1) Ворожі відносини майстра, а так само і господаря дають право робітникам кинути роботу, не повідомляючи про це адміністрацію заводу чи фабрики за два тижні. 2) вимога увільнити майстра є зухвальство, що на підставі 4 п. 105 ст. устава промислового дає право господареві негайно увільнити зухвалого робітника.

♦♦ **Справа з університетами.** Міністр народної освіти Шварц повернув з Думи законопроект про заснування в Томськом університеті двох нових факультетів; міністр залишує цю справу через те, що звернув усю свою увагу на Варшавський університет та на заснування університета в Саратові.

НА ВЕРАЇНІ.

♦♦ **Початок переселення.** В біжучім році сподіваються великого переселенческого руху з Полтавської губернії. Губернське земство вживає всіх заходів, щоб найкраще упорядкувати переселення і полегчить переселенцям тяжку подорож. З кожною партією їхатиме агент від земства. Перша одправка має відбутись між 10-м і 25-м Березолем для тих, що вже мають нарізані землі в губерніях—тобольській, іркутській, енисейській та областях—акмолинській, семипалатинській, тургайській і уральській.

♦♦ **Діяльність землеустроїтельної комісії.** За минулий рік Волинська землеустроїтельна комісія продала дуже мало землі, хоч мала вільної казенної землі 2,000 десятин. В біжучім році попит на землю збільшився, і комісія запроудує 2,500 десятин.

♦♦ **Міністерський подарунок.** Міністерство землеробства подарувало Подільському земству будинок з належною до нього землею в м. Саврані. Земство постановило помістити в тому будинкові з осени сього року больницу і асигнувало 19,000 карб.

♦♦ **Зінківська судова справа.** Виїздною сесією харківської судової палати буде вдруге розглянуто справу про розрухи в г. Зінкові в Студні 1905 року. Палата при першій розгляданні приговорила привідця Соляника до каторги на 6 років; інших—частину виправдила, а частину засудила до тюрми.

Присяжний повірений Сіяльській подав скаргу в Сенат, за порушення палатою де-яких формальностей під час допиту свідків. Сенат повернув справу для нового перегляду.

♦♦ **З'їзд мірошників.** В Києві відбувся з'їзд мірошників південно-західного краю. На з'їзді було постановлено між иншим завести в Києві, в Житомирі та в Кам'янці-Подільському учебно-мукомольні майстерні для виховання техніків-мірошників.

♦♦ **Приказ Каульбарса.** Командуючий військом одеської військової округи барон Каульбарс

видав приказ, де говориться, що в одеських клубах офіцери широко вживають азартні гри в карти. Віддавши двох офіцерів під арешт, на місяць кожного, Каульбарс вимагає од військового уряду, щоб було вжито рішучих мір проти гри в карти, — щоб віддавано під суд тих офіцерів, що не додержуватимуть приказу.

Справа Катеринославської селянської спілки.

Справа ця розбиралась в Катеринославі сесією Харківської судової палати й скінчилася 23-го Лютого. Розбір був дуже бучний: при великому числі підсудних докликано було багато свідків; опріч місцевих оборонців, Александрова й інших, приїздило багато й з других міст, був і член Державної Думи, Маклаков.

Між іншими підсудними обвинувачувано дуже відомого в катеринославщині директора комерчеського училища, д-ія Снявського, — за те, що він дав у 1905-му р. помешкання комерчеського училища для зборів того „Крестьянского союза“. Снявський доказував на суді, що не можна було не пустити людей в училище, бо час був такий, що та велика юрба могла силою ввійти в училище, і тоді було-б ще гірше; зоставалося якось так поводитись, щоб одвернути людей від насильства й від шкоди для училища, тай для них самих. Снявський казав, що до його перше прибули люди з якимсь невідомим приїздом молодим чоловіком і подали приговори селянські про свої економічні справи. Снявському той приїзний здався непевним і через те він приговори віддав людям назад. Потім, як прийшла дуже велика юрба, то Снявський ото й не перечив зайняти світлицю комерч. училища. „Мітинги“ тоді були — звичайна річ. На зборах Снявський умовляв людей, щоб вони і тут, і на селах поводитися спокійно, не робили ніякого насильства. Те саме засвідчили на суді й свідки. Про саму селянську спілку — і свідки й оборонці говорили, що й збори, й заснування „крестьянских союзов“ можна пояснить тим, що то був такий час. Чутка про „свободи“ захопила селян міркувати про владнування всяких своїх громадських справ і заводити селянські спілки, щоб краще сього досягти. Коли вийшов маніфест 17-го Листопада, то вже й зовсім здалося людям, що можна заводять ті селянські спілки. Ніхто й не думав, що се річ заборонена законом, що се злочинство. Про земельне питання теж міркували: хотіли більшого наділу, але хотіли сього доправлятися не силою, а законними способами; про це й про все инше складали приговори. Як раз там, де позасно-

увались селянські спілки, тії відділи „крестьянского союза“, — там і не було ніякого насильства: ні підпалів, ні розрухів; — члени селянських спілок сами дбали, щоб сього не було.

Палата, розібравши діло, дала такий вирок: семеро обвинувачених присуджені до сидіння в кріпості, — Стромченко на 5 місяців і 18 днів, Грицько й Павло Павленки — на 7 місяців, Куличенко — на 5 місяців, Стасюк, Різунов і Барішпольський — на 8 місяців. Всім їм залічено буде той час, що вони перше просиділи в тюрмі; прав не буде позбавлено нікого. 23 обвинувачених, за недостатченням ніяких доказів, виправдано зовсім: Снявського, Носаненка, Ларина, Туренка, Митюченка, Абрамчика, Зуєва, Котенка, Пазюка, Воронцова, Метленка, Олейника, Черниша, Соколенка, Бургуна, Прокопенка, Скрипченка, Полтавцева, Кулябку, Бондаренка, Прохорця, Федора й Андрія Різунових.

Виправдані обнімалися між собою й з обвинуваченими, говорячи їм: „ви за нас страждаете“. Де-хто плакав.

Після скінчення справи в суді, всі, що були вже одпущені на волю, пішли в гостинницю Контиенталь, щоб там ушанувати оборонців.

В той же вечір всі зібрані зложили проміж себе жертву на пам'ятник Шевченкові. Під час перерви судового розбору знялися гуртом у фотографії Киватицького.

На пробвеєні.

Ще спить земля під білими снігами,
В задумі сплять кругом ліса,
І в хмарах сивих небеса;
Туман розлігся над полями...

Та вже весняне сонце гріє...

Та вже весняний вітер віє...

Чі прокидається то гай?

Він кличе: вєсно, прибувай!...

Гойдає вітами сосна

І ніжно шепче: „Йде весна!...

П. Гай.

Непевність.

Як палко бажав-би я нервами жити!
Як палко бажав-би душею кипіть,
І в мріях безмежих про все забувати,
І праці завзятій життя віддавати.

Так сил-же немає. Чи-то й не було?
Чи ті, що їх мав я, життя відняло?
Так я ще-ж не жив,—тільки хочу я жити;
Робить не робив,—тільки хочу робити...

Робити? Чи скінити, поки пролетять
Найкращі роки? А там—працювать,—
Тоді, коли руки без праці змарніють,
А щирі бажання в кінець заанімують?

От се—як чудово!... А чорні думки
Обхоплюють мозок, мов хмари важкі...
Вмент—чую, глибоко з душі виринає
Чийсь голос і палко мені промовляє:

—„Ти змучивсь? Сумуєш? Не треба, не треба!
Не варто ні падать, ні рватись до неба:
Роби поки сили в борні не пропали;
Живи, поки злидні життя не забрали;

Кохай, поки жевріє в серці кохання;
Бажай, поки згаснуть не встигли бажання!
Не квіти—терни тебе ждуть на дорозі,—
Дарма! Хай не ринуть з очей твоїх сльози!

Будь гордий, будь дужий; не знайся з нудьгою!
У слід нехай інші підуть за тобою“!...

Як гарно одразу, як радісно стало!
І сум, і зневір'я,—все раптом пропало.
Знов чую, як сила в мені виростає
І працею манить, і в бій закликає.

М. С.

Закавказзя, с. Успенське.

На хуторі.

(Нарис).

Уже сонечко ховалось за гору;—під нею розкинутий наш хутір Вишневський.

Отара вже пройшла. Тільки пастухи гнали з поля коров у хутір, та де хто з хуторян лагодився вести коней на ніч в панський овес, що тагся широким та довгим шляхом, від нашого-ж таки хутора до села, де стояв і панський будинок. На блакитному небі а-ні хмарочки. Ще годину, ще хвилину і небо згубить останні барви. А хутір наш немов підріс; так і видувився весь під горою. Тінь його тихесенько підкрадалась до річки, що ліворуч упиралась в наш хутір. Люба тиша, вишневі садки, високи тополі,—не хутір, а райський куточок; такого, мабуть, ніде не знайти окрім Полтавщини! Здавалось, що отут-то все й щастя людське, отут-то до-схочу можна й відпочити від тяжкої праці!

Так ні, люди добрі! Нема вже й у нас в Полтавщині ні єдиного таємного хуторця, щоб не торкнула і його зла рука недолі.

Давно колись циганка плащувата, дивлячись на мою дитячу руку, мовила: „і щасливий, і вродливий, та щастя не маєш“;—то тепер я оце саме скажу нашим полтавським хуторам.

Он дивись, над самою річкою,—що звиваючись гадюкою немов уп'ялась у наш хутір,—стоїть висока хата з кам'яним верхом. Вся вона ніби-то впурилася у вишневий садок, обсажений навкруги тополями. В тім садку, під старою вишнею, сидить стара бабуса Мотря, або Кахичка (так її звав маленький внучок Марко, за те що вона часто кахикала). Підперши голову сухими руками, згніченими працею, вона, тяжко сумуючи, думала про своє злиденне життя. Вже хутко мине 20 років, як її старий умер, покинувши на її тоді ще молоду голову двох маленьких синів, де-яке хазяйствечко і декілька довгів... Крок за кроком все перейшло, перемололось: і довги з плечей зіпхнула, і хазяйствечко на лад звела, і сини повиростали їй на віху, а людям... та бодай їм, бо для їх все одно що колючки збивати, що з чіхсь там синів голови! Учила, доглядала, втішлась, а тепер на віки про їх забудь... Боже!—думала баба Мотря,—чи ти бачиш мое горе! Чому я в тобі теї віхи не знайду, що колись?... Старшого скатували, а меншого, закувавши в кайдани, навік заслали на Сібір!...

Плачучи гіркими сльозами, бабуса Мотря й не примічала, що на неї дивились, блискучі як вуглі, дитячі очі. То Марко прийшов кликати Кахичку вечеряти. Він ще ніколи не бачив її такою страшною й розстрождженою, і тепер боявся й підступити до неї. Але темна насуп ночі, лемент жаб, та гудіння жуків лякали його дуже; тим-то, поборовши неприємність бабусі Кахички, мале хлоп'я

так і чкурнуло з куців до неї. Бабуся здригнулась, а потім, взявши хлопчика на руки, ще дужче заголосила:

— „На кого-ж ви нас покинули, таких недужих, боязких та безпорадних“!...

— Чого ви, бабуся, так дуже плачете?—заглядаючи в-вічі старій, промовило хлопця.

— Ох, мій синочку малесенький, не доводь тобі Боже про те й чути, об чім я горюю!—

— Бач, ви матусю лаєте, як матуся плачуть, а самім так можна! Матуся кажуть, що їм все хочеться плакати за татом.—

В ту мить полився ще молодий, за душу хачаючий жіночий спів:

„Спи, моя дитино,
Поки ще малає,
Поки ще не знаєш,
Яка доля злая“...

Це Маркова мати співала, приколюючи своє немовлятко, меншого брата Маркового.

— Бач, моя дитино, матуся твоя вже співає!—

— Е, бабуся, вони як співають, то з очей слюзи так і котяться,—я часто це бачив, та й мені тоді плакати хочеться...

— Цить синку! Як виростеш, то тоді ще вспієш і наспіватися, і наплакатися... А може і ти підеш за батьком?...

А з хати ще жалібніше лилось:

„Як пішов твоїй батько
Добувати волі,
Тай ліг на вік спати
У крові на полі“...

— Я, бабуся, як виросту вже великий, то куплю собі коня, такого як козаки їздят, ще й кращого, та тоді й поїду татка визволяти, а може й дядечка там знайду?

Мале хлопця не знало, що його батько лежить в домовині...

А в відчинене віконце виривався вже грізний спів:

— „Як виростеш сину,
Будеш в світі жити,
Не забудь за батька
.....“

Малий хлопчик не зрозумів кінця тих слів...

А луна од співу далеко йшла по річці і десь аж в очеретах зникала.

Довго бабуся Мотря слухала мрії малого хлопця, але ніч-матінка брала своє. Уже сонного Марка бабуся взяла на руки й пошканомила в хату. Як і перше була тиша, тільки тяжкий стогін виривався з бабиних сухих грудей і йшов аж за двері на хутір.

Багацько ви тепер знайдете в Полтавщині таких пишних та таємних райських куточків, з відкіль розходить тяжкий, запеклий стогін...

Іван Бібік.

Року божого 1907, Студня 18-го дня.

У горах

I.

На взгір'ях високих,
В долинах глибоких—
Я ніжні квіти
Для тебе зривав,

І серця жадання
У пісні кохання—
Веселий, щасливий
В горах виливав!..

Тихенько лунали
І десь умірали
Ті згуки кохання,
Як хвилі прудкі;

А серце горіло,
Од щастя боліло
І рвалось до тебе
В обійма палкі...

І гори тремтіли,
І трави шуміли,
І ліс віковичний
Немов трепетав

Од пісні палкої,
Од пісні святої,
Що з серця так щиро
Тобі виливав!..

II.

Боржом.

Окрізь гори, гори та ліса,
І річка вьється по долині,
А там високо на скеліні
Стоїть берізонька-краса.

Навпроти—грізні водоспади
Стрімглав летять по кручі
І срібних крапель міради
Громадяться у тучі.

В міжгір'ях ніжаться чинари,
На взгір'ї—гай, а вище—бір,
Над бором—срібне тім'я гір
Цілюють ніжні хмари.

Із під гори летить Нарзан,
Гра джерелом яскравим,
Над ним встає легкий туман
Струмочком кучерявим.

П. Гай.

Українське слово й мистецтво.

♦♦ Альбом українських узорів. Полтавське земство вже давно звернуло увагу на українське народне мистецтво і дбало скільки мога про його відродження, про його піддержку різними способами,—запровадженням українських узорів у земські майстерні, продажом у земських селах українських виробів, (від тих-же майстерень і від особних майстрів), урядженням виставок з українськими виробами, на Україні і в столицях, підмогою полтавському музеєві при його заходах здобувати стародавні й нові річі, з цікавими прикметами українського мистецтва. Окрім того, полтавське губерньське земство взялося думки видавати збірники українських узорів, маючи на меті, щоб місцеві ремісники мали чисті, не зопсовані зразки свого національного мистецтва. Маючи перед собою таке завдання, полтавське губерньське земство видало перед кількома роками збірник узорів до малювання ганчарських виробів, а тепер взялося до видавання розмаїтних збірників, таких, щоб в їх входили взори не одного, а різного майстерства. До виконання сього завдання полтавська губерньська Управа взялася дуже дбайно; вона скликала особну комісію,—з членів Управи, художників і інших людей, тямущих в сій справі; така комісія розміркувала, які саме зразки взяти для першого випуску і як їх відати. Що до ціни збірника, то вже й на-перед було відомо, що видання вийде досить коштовне, бо виконання узорів у різних барвах не може бути дешевим.—Першай випуск сих узорів, (без тексту), уже вийшов; зветься він: „Мотиви малоросійського орнаменту“. Збірник містить в собі багато узорів стародавнього вишивання шовком, та золотом (звори знято з вишиваних церковних річей). Узори ці дуже гарні, але на нашу

думку слід би дати більше узорів простіших, для звичайного вжитку наших швачок. Єсть в альбомі і узори давніх килимів і чимало узорів плахт'яних; єсть і узори з річей глиняних,—стародавніх кахлів 18-го й 17-го віку. Ціна альбому 3 карб. 25 коп. По друкарській роботі такого гарного альбому се не дорого.

Виконано узори дуже добре. Найменш вдалися звори плахт'яні, коли мати на увазі користування альбомом для вироблення плахт. Але з виконанням сих узорів для правтичного вжитку справа найтрудніша, бо в плахті має значіння не тільки одна чи дві плахт'яні краточки з основним узорним мотивом, а й сусідні кратки,—хоч би й з тією-ж самою узорною фігурою, та тільки все з *іншим розкрашенням* її; отже для того, щоб дати розуміння про цілу плахту, зовсім не вистаєє подати узор однієї, чи двох плахт'яних краточок.

У всякім же разі, з тих розмаїтних зразків, що ввійшли в цей перший випуск полтавського видання українського орнаменту,—може не мало взяти собі й ремесники, і всякий мистець. Полтавське земство зробило сим виданням ще одну велику послугу українському мистецтву.

Слідом за першим ітимуть і інші випуски.

♦♦ Драматично-музичне видбісцько, подане київською школою М. Лисенка, 23-го Лютого, в Комерчеськім Театрі, було дуже розмаїтне й цікаве, по самому змісту й по виконанню. В першому відділі йшло дві невеличкі пьєски: одна по українські, „Освідчини“,—переклад д-ія Лоського Чехового „Предложенія“, друга—якийсь московський водевіль „Жена“. Грали в обох пьєсках учні й учениці Школи. Пьєска в українськім перекладі—пройшла дуже добре; нам особливо сподобалась д-ка Валерік: в неї й постать гарна, сценічна, й грала вона добре,—виразно, а разом з тим просто, натурально, виявляючи добру школу. Не можна сього сказати про другу ученицю, що грала Женю: говорила вона не розбірно, і хоть може по пьєсі й треба було лежать увесь час на канапі, але вона при тім так пестливо маніжилась, що була схожа не на звичайну панночку, (як то повинно було бути по пьєсі), а на якусь «туркеню», що бувають намальовані на дешевеньких олеографіях... Мужеські ролі проведено було надзвичайно добре,—хоть би й не учням.

В другому відділі йшла невеличка опера М. Лисенка, „Зіма й Весна“, написана на текст Дніпрової Чайки. Властиве музика ця написана була для дитячого виконання, але для дітей вона за-надто трудна. Виконували „Зиму й Весну“ учні дорослі. По музиці пьєса нам сподобалась, особливо гарні в її хори і де-які особні співи в 2-ій картині. Але зміст опери, (теє лібретто), зложено невадно, а се шкодить навіть і музичній композиції. За-надто мало виявила авторка—фантазії й

різноманітної творчості в своєму творі, що має бути фантастичним. Де-яких діячів, що мали-б бути показними, введено не відомо для чого: Вітер, Оже-ледь, Баба-казка—зосталися зовсім без ролів... Для першого приходу Весни дапо якийсь „пісний“ мотив: сповідальний дзвоник і постові, комічно-смутні слова:—„На хрін, на хрін, та на редьку“; на нашу думку, для приходу чарівниці-Весни,—переможниці потужного Морозу та цариці Зіми,—треба було дати більш яскравий текст; до етнографічного, смутненької фрази про „хрін та редьку“ дано й музику—мінорну. І для самого кінця опери можна було дати показніші слова, ніж текст народної пісеньки про те, що комусь „мандрівочка пахне“. Для оперної композиції сього занадто мало; то-ж „фінал“ опери вийшов по словах—і по музиці—занадто простий, не розроблений.

Об-тім, ся нова, зовсім свіжа музична пьеса публіці сподобалась. Виконанням публіка теж була задоволена. Виступали учні класу д—ки Муравйово. Краще всіх провела свою роль д—ка Г. Лисенко.

Театр був повний і в кінці ввесь лунав від плескання, та викликання співців, композитора й пані Муравйової.

♦♦ Жіноча українська часопись—почала виходити в Галичині, у Львові, під назвою „Мета“. Зміст 1-го числа такий: Наші завдання. „На верхи“. Ідея еманципації жінок. „Жени руськія восплакашася“. Жіночий рух в Англії. Шляхами поступу. Зіма. Жіноча кандидатура до сойму. З історії руху українського жіноцтва в Галичині. З музики. З політичного життя. Всячина.

♦♦ „За-океанська Україна“. Американська часопись „Свобода“ подає перепис дуже великого числа церковних братств, що заснувалися в Америці між українськими поселенцями. По більшій частині вони зветься по імені якого святого: „Братство Св. Николоя“, „Братство Св. Петра“ і т. и. Але бувають і інші назви; одно з братств зветься „За-океанська Україна“.

За право рідної мови.

(Лист із Бельгії).

Не тільки у нас на Україні йде боротьба за право рідної мови. В західній частині Європи є одна сторона, що про неї у нас мало хто й знає з широких мас. Се частина королівства Бельгії, саме та, що підходить до моря,—Фландрія. Фламандці, перенісши в середній віці хуртовину героїської боротьби за визволення з під іспанського ярма, прославились такими велетнями-художниками, як Рембрант, Рубенс та багато інших, оцинилися тепер мало не в такім же становищі, як і українці.

Від давніх часів духовенство (езуїти) та його прихильники захопили до своїх рук народню освіту і, користуючись, сим могутнім засобом виховання, держать простий народ, здебільшого робочих, в темноті. Сей народ—германського походження, найбільше близький до сусідніх голандців, що до мови, типу та ин. Отже тепер тут пануючою мовою з'являється французька; про неї самий завзятий патріот-француз не може сказати, що вона подібна до фламандської, або що фламандська є французька перекручена. Інтелігентні провідці пригніченого народу давно вже відчували пекучу потребу ширення освіти на рідній мові. Ліпші елементи студентства теж відгукнулись на се запитання життя.

В головному гроді східної Фландрії, Генті, 16-го лютого сього року (нов. ст.) відбувся з'їзд студентів лібералів зо всіх університетів Бельгії. „Гуртки ліберальних студентів“ (Sociétés des Etudiants Liberaux) налічують більшість молоді в кожному університеті. Вони настільки сильні, що мають власні великі будинки з бібліотеками, залами для зборів, кафе і ин. Час від часу бувають з'їзди—конгреси—їхніх представників, для ознайомлення одного з другим, та щоб розібратися в різних питаннях. Ці зїзди, та й саме існування об'єднаної спілки студентів всього королівства,—взагалі цікаве з'явище; тут і ми можемо де-чого навчитися. Але сей недавній конгрес звертає на себе ще особливу увагу тим, що на ньому розважали про питання, таке тепер пекуче для України, про націоналізацію університета. Цікаві докази приводили оборонці цього питання.—Точнісінько як у нас: університет—потрібний не тільки для кількох сотень молоді, але для всього народу: народові молодь повинна нести освіту на рідній мові, зрозумілій йому; без сього ціле провалля відрізнає інтелігенцію від робочого люду. Країна в темряві, бо пануючі класи не говорять мовою народа. Як влучно висловився один промовець:—не біднота, засуджена на сувору боротьбу за існування, повинна вчитися мови вищих класів суспільства, але навпаки багаті повинні вчити мову роботящих мас.

Клерікали стають проти освіти на фламандській мові, бо їм на користь темнота народня,—вона-ж власне й піддержує їх владу. Що теперішня мова фламандська здається тільки відміною голандської, то се через брак вивчення її в школах. Дорікають їй теж, що вона не світова мова, але приклад сусідніх голандських університетів, де виклади даються теж не на світовій мові, доводить, наскільки вона здатна до наукової потреби. За професорами діло не стане, бо доволі є освічених людей, що можуть заняти кафедри; наприкінці,—заведення фламандської мови може робитись повагом, в мірі як будуть відкриватись вільні кафедри та знайдеться фламандський професор на них. Фламандці не ставляться ворожо до французької мови, вони її високо шанують, учаться теї мови і вчитимуться; але вони

боронять права своєї рідної мови. Після гарячих суперечок, де присутні всі були згодні з загальним принципом і розходились лиш в погляді що до проведення його в життя, ухвалили відповідний вирок про потребу заснування фламандського університету.

В країні, де все ж існують не паперові тільки „свободи“, де заходам особних людей коло народньої просвіти відкрито вільний шлях, де кожний фламандець чує відповідь і на залізниці, і на пошті, і в суді, у всіх урядових місцях, і всюди, на рідній мові,—однак виникає така потреба в вищій освіті на мові народу! Над сим варто б подумати всяким „об'єднителям“.

Отже не тільки на Україні йде боротьба за право рідної мови. Нехай же погляд на других, що прокладають ту-ж саму борозну на полі культури, підтримає нас в нелегкій праці.

Ів. Н.

Гент 25 (12) 08.
II

Бібліографія.

Для української сцени:

I.

Переклади М. Загірної: *Ібсен*:—1) Підпори громадянства. Комедія на 4 дії, ціна 30 коп.

2) *Ворог народів*. Комедія на 3 дії, ціна 30 коп.

3) *Примари*, *смейова драма* на 3 дії, ціна 30 коп.

4) *Нора*, *драма* на 3 дії, ціна 30 коп.

5) *Метерлінк*. *Монна Ванна*. П'єса на 3 дії, ціна 30 коп.

Зудерман. *У рідній сем'ї*, *драма* на 4 дії, ціна 30 коп.

Переклади Н. Грінченко: *Ібсен*,—Гедда Габлер, *драма* на 4 дії, ціна 30 коп.

Переклади В. Грінченка: *Мірбо*,—*У золотих кайданах*. Комедія на 3 дії, ціна 35 коп.)*

Бажаючи подати на українській мові зразкові твори європейської літератури, а разом з тим і поширити репертуар української сцени, наші письменники пильно взялися за переклади. Присутність в котрій письменності значного числа перекладів ні в яким разі не може бути їй дога-

*) Всі ці книжки продаються в Києві, в „Українській книгарні“ (Безаківська, 8). Додаємо про це через те, що після поміщеного розбору приходять до нас запитання,—де можна купити таку, чи таку книжку? а часом засилають нам і гроші на книжку. То краще-ж вдатися просто до книгарні.

Ред.

ною, бо ні одна література, хоч би й дуже багата, не обходиться самими тільки власними творами, а бере й твори інших літератур. Тим більше це до речі в письменності нашій, що не зовсім ще зміцніла й не досить поширилася.

Переклади можуть стати в пригоді нашій письменності і для вироблення літературної мови.

Може найбільш почувається у нас потреба в творах для сцени. То-ж не диво, що між перекладами уявилося у нас чимало творів драматичних.

Подаємо вище список перекладів, що вийшли в Києві останнім часом; вийшли вони всі під однією редакцією, через те можна говорити про їх загалом. Вибір творів зроблено старанний,—взято все речі ідейні, добірні; переклад—легкий, читається вільно, з приємністю. Думаємо, що п'єси ці могли-б теж йти на нашій сцені; з них де-які вже й ідуть в Галичині (*Примари* і *Нора*). Правда, ставити ці п'єси не легко, бо вони потребують школи, уміння передавати тіпи розмаїті; духовний склад тонкий, часом дуже особливий. Однак і така школа артистична вже виробляється у нас; доказом того єсть успішна постановка сими днями в Києві частини з п'єси *Зудермана*, (в перекладі М. Загірної, „*У рідній сем'ї*“), зограної дуже добре вихованцями драматичного відділу школи М. Лисенка. Чому-б не спробувати своєї сили на світових зразках і іншим прихильникам театрального хисту?

Нам хочеться подати пару зразків спогаданих перекладів. Ось уривок з мови доктора Штокмана (із п'єси *Ібсена*, *Ворог народів*): „*Народний Вістник* день-у-день проповідує брехливу науку про те, що тільки в масі, в сірому стовпищу, в організованій більшості і треба шукать лібералізм та моральність, а що людські вади та зопсованість, та всяка духовна гнилизна—це все йде од культурних класів. І цей самий *Народний Вістник* проповідує, що масу, стовпище, треба підняти до вищих культурних умов життя. Але як же це в чорта: як що повірити *Народному Вістникові*, що культура веде до поганого, то значить піднімати простолюд до культурного стану—це значить пхати його в безодню. Але на щастя всі розмови про те, що культура деморалізує—це стара традиційна брехня. Ні, деморалізує темрява, убожество, погані життєві умови. В хаті, де не замітають і не провітрюють що дня, люде за які два три роки втрачають уміння думати і робити морально. Як не стає кислороду, то й сумління замірає і глядіть, що в багатьох хатах у нашому городі не стає кислороду, бо не дурно-ж уся ця організована більшість така безсумлінна, що готова здобувати собі багатство з болота брехні та неправди“

А ось уривок з Гедди Габлер:

„*Гедда*: Ах, якщо волею повіяло на мене від цього вчинку Ейлерта.

Брак. Волею, пані Геддо? Еге, що до його, то він тепер звісно, вільний.

Original from

UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Гедда. Я говорю про себе. Якось легше дихати, коли знаєш, що на світі все-ж робиться инколи щось таке, що говорить про вільну, сміливу волю... щось осяяне промінням краси. В Ейлерта стало сміливості прожити життя по своєму. І потім, тепер це щось велике, на чому сяє печать краси. У його стало сили волі покинути життєві розкоші... так рано!

Така мова перекладів з-під редакції Б. Грінченка. Як бачить читач, вона добра; хоть при тій невиробленості нашої літературної мови (і слів, і складу), де-що з'являється не певним. Чи доладне слово „стовпище“? Чи не слід-би пошукати иншого?.. А „моральність“—так уже й буде, дарма що воно зовсім чуже?.. Який неологізм краще вжити: „промовник“ (як у М. Загірньої), чи „промоуєць“?.. Не сподобалось нам, що в перекладах частеньке вживається „який“, „які“ („чоловік, який“, „істини, які“). Се не по українському. Не слід би скрізь вживати слово „еге“, яке воно грубуватиме і мов-би не вюди воно до-речі; не завжди, але-ж инколи мов-би краще було-б замінити його словом „так“: коли сказати,—„так, він іде на смерть“, то мов-би краще, ніж сказати—„еге, він іде на смерть“. Якийсь тут єсть відтінок, що його треба глядіть. У тих же перекладах на кожнім ступні тее „еге“...

За те де-що вийшло в тих перекладах навіт краще, ніж у московським перекладі; напр. Зудермановий заголовок *Heimat* чого-сь то переложено по моск. „Рідина“, тим часом коли в пьесі річ іде зовсім не про „отчизну“, а именно про рідний кут, „Рідну сем'ю“, як переложено у М. Загірньої.

А от, невідомо через-що Б. Грінченко назвав пьесу *Мірбо* „У золотих кайданах“—коли в перекладі стоїть: „*Les affaires sont les affaires*“. Ніяких тут кайданів нема, та й ватажок пьеси зовсім не почував себе в кайданах!

Об-тим, це дрібниці. *Взагалі-ж* взявши, мова перекладів нам подобається і ми бажали-б побачити ще багато праць з під тих же рук, що дали переклади стількох значних і користних творів.

II.

Нехай живе життя! Пьеса на 4 дії, Л. Пастаревського, Київ, ціна 25 коп.

Під такою „відрадістною“ назвою являється уже не переклад, а власний дарунок українській сцені.

Однак та назва виходить оманливою: „життя“ то в пьесі й нема, а все тільки смерть, а як хто й зостається при житті, то тее життя затроєне спогадом про смерть дорогих людей. З самого початку, на протязі цілої дії, помирає молодий хлопець Анатоль. У другій дії в безутішної матері того хлопця—беруть і дочку, Валю,—і вона пішла на смерть: когось мала вбити, замість того сама за-

гинула од вистрілу. Зостаються: нещасна мати, та пропащий „форменний“ алкоголік Щербатий, коханець Валін, та родич Анатолів, Борис, що оженився з його любкою.

Всі зійшлися в санаторії. Борис, після хвилинок щастя, був у тюрмі (по Валіній-же справі) і тепер дуже хворий, він причуває свою смерть, йому все сниться Анатоль..

Алкоголік чогось-то власне тепер перестав п'яти, говорить про те, щоб „жило життя“, хоть і чуже, що й Валя померла для того, щоб комусь було краще жити, що й він живе тільки для того, щоб, будши лікарем, пособлять тим, хто хоче жити; він ніби-то поринув і в гарній природі Криму; однак—тяжко сумує і вкінці плаче за Валею..

На тім кінчається пьеса. Оце таке-й „життя“!.. Все в пьесі якесь істеричне, вимучене. Розмови штучні,—у справжньому житті ніхто так не говорить!

Вся дія діється на особному тлі, що має давати той „настрій“: ремарки вказують, як вие собака.. залягає „над-вечірня“ сутінь... „горять сльози кришталем на місячному сянні“... Яко драматичний твір, пьеса не має ні центру, ні зв'язку. Це хутній поема, ніж драматична пьеса.

Однак єсть в пьесі щось справді поетичне, привабливе. Почуття любові й діячів—таке ніжне,—ні одної „теперішньої“ картинки рознузданої жадоби... Не паує груба, егоїстична думка. Автор до того-ж владає гарною мовою, певним стилем. Коли-б узяв не такий придуманий зміст, що вийшов таким млявим, розволоченим, то дав-би гарний твір,—тільки все-ж либонь не драматичний..

О. Пчілка.

Дописи.

Полтава. На масниці в Полтавським горілі чинім казеннім складі відбулася двічі театральна постановка для робочих. Обидва рази ставилася комедія Карпенка-Карого: „Розумний і дурень“. У середу виключно для робочих та їх родини, а в п'ятницю для тих робочих, що не були в середу, і для інтелігентної публіки, що служать у складі. У середу були після всього й танці, а в п'ятницю—співи (виключно українські пісні). Горілічані склади що року дістають від казни гроші, призначені на „поліпшення побуту робочих“ та на „просвіту й розвагу“ їх. Досвід кількох років дає змогу сказати з певністю, що ставлення пьес треба вважати за найкращий спосіб уживання цих грошей. Ні читання з світовими картинами, ні музично-літературні вечірки, ні навіть вечірки з танцями, музикою й закускою не принажують до себе

такої численної публіки і не викликають у робочих такої цікавості, як театр. Ще на ренетіях щоразу зостається кільканадцять д.ш навіть сімейних робочих, що ні на яку иншу віху не приходять, — і то застаються після дев'яти годин роботи.

За ці два рази було на постанові п'єс душ 400, і було б далеко більше, та на великий жаль зала при ідальні для робочих не містить більш, як 200 душ, і через те розпорядники мусили випускати публіку по квитках.

У п'єсі грали робочі та писарі з контори цього ж таки складу. Зовсім сторонньою була тільки пані Петрова, що зіграла роль Мар'яни з великим хистом, чулостю і розумінням життя. Дуже добре виконали свої ролі і добродії Базиченко, Рябцев, Боник, та й иншим артистам не можна завдати сливе віякої догани, особливо вважаючи на те, що вони з'явилися на кону вперше зроду; отже гра пані Петрової робила таке враження, як от буває, коли в оркестрі зненацька вступить і заплаче під мистецькою рукою віолончель, та чарівними згуками верне тобі давню хвилину життя і любі турботи твого власного серця...

Гра артистів дуже сподобалась споглядачам, вони вітали учасників гучним плесканням.

Все було-б добре, от тільки (хто б це подумав!) — шкодили помилки в мові, а найпаче в наголосах. Полтавці з Павленок говорять тепер: „сáми“, „зáперто“, „нóвий“, „говóриш“. А псує мову не що инше, як школа, бо так говорять тільки грамотні...

З — й.

Лубні. Арешти у нас в городі майже не припиняються. З неділю тому знову заарештовано колишнього посла 1-ої Державної Думи від полтавщини, Володимира Шемета, і його брата — видавця 1-ої української газети „Хлібороб“ — Миколу Шемета, помічника присяжного повіреного Левицького та мельника Шефтеля; їх уже раз було заарештовано в кінці 1907 року, але потім випущено на волю під великі застави (по 10000 карб., а за Шефтеля 3000 карб.), а тепер знову заарештовано з постанови прокурора Харківської судової палати, вважаючи на важність справи та на те, що їм усім загрожує велика кара. Обвинувачують їх усіх в революційній діяльності в часи „свобод“ року 1905, в участі в лубенській самообороні, що існувала з дозволу начальства, в утворенні мітингів і навіть в підготуванні озброєного повстання і т. ин. В сій справі покликано до суду ще чимало людей: М. Корепецького, Ф. Шпака, Л. Шипеля, Лобасова та инших; ці всі, крім Лобасова, теж сидять в тюрмі.

Потім заарештовано єврейського учителя Гродника, одну інтелігентну дівчину, що служе в Лубенському магазині „швейних машин Зінгер і Ко“, та ще одного молодого робітника. Їм оповіщено, що їх можуть випустити на волю під заставу по 500 карб. за кожного.

Українець.

Чернеча слобода (Полтавщина, Роменський повіт). Гірко жити мужикові. От хоч би і в нашій селі. Хліба не стає; єсть такі, що й тепер контуються так собі, аби прожити, їдять хліб з висівками, примішують туди, як у кого є, гороху, то-що, а є такі, що їдять саму ріпу, та дай Боже, щоб і тії стало хоч до Великодня. Вже два рази ходили наші волостяні, записувати, як то кажуть, „на пособіє“, щоб казна дала нам хліба на „продовольствіє“, але що з того буде, — хто знає... А поки-що з тебе правлять. Хоч проси, хоч моли, — нічого не допоможе; кожного дня ходить душ 10: урядник, староста, соцькі та десяцькі; у кого нема нічого, — беруть у холодну; хто ж має свитку, або подушку, — у того заберуть і подушку й свитку — і то добре! через се тепер повна волость налита подушками, та иншим таким манаттям.

Од Думи ж нічого не ждуть. Скажеш: Не журіться, ось Дума щось видума, тоді й нам поліпшає. — Е, що там Дума! — відкаже на те чоловік, махне рукою тай піде, не схоче й балакати.

Та й правда, — що йому ждуть? Цілий вік свій жде, а особливо в ці два роки, а що виждав? Нічого. — Ще гірше стало, ніж було раніш, кажуть ваші люди.

Пождемо ще, може що й виждемо.

У нас в 1903 році відкрито було потребительську лавку. Зпершу — воно пішло добре, і так ішло діло років два, а в 1905 році, як найняли нового приказчика, діло опало. Новий приказчик завів такі порядки, що мужики тільки головами кивали; торгували, торгували, покиль доторгувались до того, що тепер у тій крамниці zostалися самі полочки, а товару нема ні на шеляг; та самого приказчика не можна й винуватити, бо сьому помогали самі й члени, — брали потрошку, а як їх багато, то потрошку, та потрошку — й розібрали всю до-щенту лавку.

Тепер голова теї „потребительської“ крамниці каже, що „не доросли“ ми до того, щоб мати свою лавку, а воно річ зовсім не в тім, а в тім, що й освічені люде не так поведатся в громадській справі, як би слід; — а за се повинно-б їм бути соромно!

Гриць Голуб.

Курськ. В Курську 15 лютого відбувся український вечір з добродійною метою. Вечір був у залі „комерційного зібрання“; справляли якісь „любители Руско-Українського театральнаго искусства“. Для мене цей вечір мав бути святом; я пішов у „Комерційне зібрання“, щоб почути там рідну мову, декламацію, спів, щоб побачити своїх земляків, національне вбрання й таке инше. Але мої мрії не здійснилися і я не побачив того, чого так жадав, а побачив ось що: В залі висіло з-пять рупників; на їх були вишиті козаки з бородами, а вишви напис: „Попоем, попляшем, отдохнем, как ляжем“. Декламації було зовсім мало; програму не всю було виконано,—наприклад, замість поеми Шевченка Червець, виконано було куплети „Перефере-ку-ку“; пройшла чутка, що декламатор не встиг вивчити поеми. Отже замість ідейно-національного вечора, була якась мішанина; тут не було справжніх Українців, а були все москалі в українському вбранні,—яке змогли добути тут. Я довго ходив по залі й прислухався до розмов, але окрім покалічених на руський лад слів—я більше нічого не чув...

Дуже вразило мене те, що д—ій Левитській, почавши грати на балабайці „Гриця“, раптом звернув на пісню „По улиці мостовой“, „Чепуха“, „Сбни“ і т. я. От же замість українських пісень вишла якась „чепуха“, і таким робом музичний відділ був бог-зна який...

Далі були танці; народні українські танці перемішувались з салонними. Танцювали гарно, але й тут не обійшло без „чепухи“: д—ій, що декламував, і тут скоїв бог зна-що: він до того догупався, що витягся серед залі як смик,—а публіка умирала з реготу...

От-як у нас відбулося українське свято! Раджу упорядникам вечорів доглядати за сповненням програм та й за артистами,—щоб не однадити публіку...

В Курську оце недавно зачинено книгарню „Кооперація“; хазяїнів її одвезено до в'язниці.

Яміль.

По чужих країнах

Турція й підданці-славяне.

Неспокій, що починався на азійських кінцях турецької держави, на її перській, та руській границі, був і в балканській країні, з поводу становлення болгарської сусідки, Македонії. Болгарія вже давно й призабула свою неволю, турецьке підданство, а Македонія, в таким самим славянським людом, як і в Болгарії, все мучиться під владою

турецькою. І нема в її спокою ніколи: все складаються повстанські „чети“, все змовляються більші й менші громадки, думаючи про своє визволення, та нічого з того не виходить, бо вони дрібні і сили не мають. Македонці хотіли-б прилучитись у якусь державну спілку до Болгарії, та се діло велике і двом невеличким країнам трудно сього досягти, без згоди великих держав. У самій Македонії теж нема згоди. В цій країні живе не тільки славянський люд, єсть там багато й греків; обидва народи між собою дуже ворогують, за свої національні права. Раз у-раз іде колотеча. Простягають до Македонії свою руку й німці, з Австрії.

Вже й давно дається в знаки славянським народам німецький „натиск на схід“,—*Drang nach Osten*,—мовляли сами німці. Се—тихеньке, без військового гвалту, облягання сусідніх славянських народів, придатних для визискування та перевертання на иншу народність. Отож дуже помітна німецька праця і в Македонії. У здовж залізних дорог, на полудень од сербських границь, появився в останній добі ряд німецьких дворів; чим далі на полудень, тим вони густіше, а далі вже тягнуться без перерви двома напрямками до пристанів Солунської й других. Розпросторення тих німецьких панських дворів ясно показує, що німці мають на думці зайняти головні дороги до Егейського моря. Сим німецьким поселенцям допомагають грошиками німецькі й турецькі банки.

Македонці побачили, що в їх стороні розкорінюється чужий народ і взялися до боротьби. Сю справу взяла в свої руки внутрішня повстанська македонська організація, що має велику силу й вплив, дарма що вона стратила в останній час багато людей. Знаючи добре, що німецькі господарі нічого не зроблять без місцевих сільських робітників, македонські повстанці наказали робітникам брати од німецьких панів надмірно велику заробітну плату. Але німецькі пани, маючи щедрі грошові підмоги, не злякались сього і платили, скільки в їх правила. Тоді повстанці наказали усім місцевим людям зовсім не йти на роботу до чужинців; німці почали спроваджувати робітників з найдалших закутків, але й сі слухали наказу повстанців і кидали роботу; навіть чужинці кидали роботу в німців, вже від страху. Коли ж ті способи не помагали, тоді повстанці нападали на німецькі двори і палили їх,—хоч се бувало дуже рідко. Турецький уряд не міг допомогти німецьким поселенцям. Тепер настало в Македонії таке становище: по всіх німецьких дворах робота стоїть, двори пустують і гинуть або переходять в македонські руки.

Отже турецькі державні справи близько займають і німців. Для Австрії доля Македонії—велике державне питання. Для загодження Австрії, Турецький уряд,—під час своїх заходів у Персії, та на руській границі,—дозволив, щоб австріяки про-

кладали злізну дорогу через Македонію і користувалися доходами з нею, а за те—щоб були у згоді з урядом Турецьким і не перечили Турції вести всі діла в Македонії й де-інде так, як хоче турецький уряд.

Остатнім часом ніби то заспокоїлося і на турецько-перській границі і в Македонії, але Турція все таки не вивела всього свого війська, що вона стягла на своїй азіатсько-руській границі; та й у Македонії тих добрих перемін не заводять, що від неї вже давно вимоголося. Олже те саме турботне становище в ґрунті своєму зосталося, хоть чутки про війну й затихли.

Лист до редакції

Високоповажна Добродійко, пані Редакторко!

Не одмовте на сторінках Вашої шановної часописи помістити ось цього листа до Миколи Федоровича Сумцова:

*Високоповажний Добродію,
Миколо Федоровичу.*

Українське студентство в Москві вітає Вас, як першого з тих вчених, котрий в стінах Харківського Університету обізався до своєї аудиторії українською мовою, як діяча на полі нашого письменства й науки, котрий не жалкує для любого діла ні праці, ні сил.

На сторінках нашої історії буде записано, хто був причиною до того, що в Харківському Університеті в перший раз за весь той час, як його збудовано на території України, пролунала Українська мова, ми-ж, студенти українці, приєднуючи свій голос до голосів нашого громадянства, щиро вітаємо Вас і певні, що рідне слово пролунало під сечами Харківського Університету незадля того, щоб знов змовкнути, але щоб ще голосніше пролгучати з кафедр усіх українських університетів і ніколи не змовкати; Ви-ж будьте першим з тих, хто докладе до того праці.

Комітет Українського Земляцтва в Москві

Дар школі.

Михайло Комаров з Одеси прислав нашої редакції 4 карбов. на те, щоб вислався „Рідний Край“ якому-небудь неспроможному селяському учителю на Україні. Посилаємо за ті гроші „Рідний Край“ з „Молодою Україною“ одному учителю в селяській школі в полтавщині. Ім'я учителя й назву школи ми подали до відома М. Комарову.

Ред.

Повідомлення.

Редакція одержала багато листів з запитанням, чи не можна булоб виписувати Рідний край без додатку Молода Україна, бо людям безсімейним той додаток не потрібний. Уважаючи на ті заяви, редакція повідомляє, що нехай вже буде й так: можна виписувати Рідний Край і без дитячого додатку „Молода Україна“; в таким разі, плата за Рідний Край, без Молодої України, буде 3 карб. на рік, 1 карб. 60 к. на пів-року і 85 к. на чверть року; плата за М. Україну зостається та сама: без Рідного Краю—2 карб. При Рідному Краю Молода Україна виходить тільки 1 карб. бо за Рідний Край з сим додатком „Молода Україна“—платиться 4 карб.

Книжки надіслані до редакції.

Ів. Бондаренко. Про Гарибальді. Вид. тов. Просвіта у Одесі. Ціна 15 к.

Михайло Лозинський. Польський і руський революційний рух і Україна. Вид. „Ранок“. Київ. Ціна 35 коп.

Г. Ібсен. Гедда Габлер. Драма на 4 дії. Переклад Н. Грінченко. Київ. Ціна 30 коп.

Юр. Сірий. Де-що про світ божий. (Бесіди по природознавству) Вид. Є. Череповського. Київ. Ціна 30 коп.

Бесіда посла Григорія Цеглинського. Вид. „Селянської Ради“. Перемишль.

Редакторка-видавниця *О. Косач (Олена Пчілка)*.

О П О В І С Т К И.

Если Вы ожидаете или желаете получить от своих родственников „Шифскарты“, то пишите Вашим родственникам, чтобы они обратились лично или письменно исключительно к фирме:

C. B. Richard & Co. 31/33 Broadway, New-York.

у которой они получают втрижды настоящие шифскарты для проезда прямым сообщением на устроенных по новейшей системе скорых пароходах „Добровольного Флота“ из Либавы в Америку. Генеральные представители в Либавы: „Ниц, Фальн и Ко“ отвечают на всякие запросы охотно, подробно и бесплатно.

Съ совершеннымъ почтеніемъ **Ш. Шуръ, Либава**

ПЕРЕДПЛАТА НА РІК 1908.

УКРАЇНСЬКЕ БЖІЛЬНИЦТВО.

(Другий рік видання).

Виходить 8 разів на рік книжками до 1½ аркуша, з малюнками.

„Українське Бжільництво“—орган українських пасічників і служить потребам бжільництва на Україні.

ПРОГРАМА ЖУРНАЛА:

- 1) Од редактора.—2) Хроніка.—3) Статті практичні.—4) Статті наукові.—5) Про діяльність бжільницьких і сільсько-господарських промат та земств.—6) Заходи та постанови уряду про бжільництво.
- 7) По пасіках.—8) Огляд бжільницької літератури.—9) Бібліографія.
- 10) Усячина.—11) Запитання і відповіді.—12) Видання, надіслані до редакції.—13) Почтова скринька.—14) Справочний відділ.—15) Оповідки.

В журналі будуть писати: С. Архипенко, К. Горбачов, М. Дернов, Ган. Сфрекова, І. Кораблюк, проф. Н. Кулагин, свящ. І. Ляхов, свящ. о. М. Михалевич, Ф. Немоловський, А. Свиринов, П. Свіжневський, О. Степовик.

ЦІНА

На рік . . . 1 карб. — коп. }
На ½ року. — „ 50 „ } з пересилкою

Накладним платіжем на 20 коп. дорожче.

Окреме число коштує 15 коп.

Гроші надсилати: Петербург, Конная, 5. Редакція журналу „Українське Бжільництво“.

Открыта подписка на 1908 годъ
на еженедельный сельскохозяйственный журналъ

ХУТОРЯНИНЪ

ОРГАНЪ ПОЛТАВСКОГО ОБЩЕСТВА СЕЛЬСКАГО ХОЗЯЙСТВА.

Цѣна 2 р. въ годъ, на полгода 1 р.
ГОДЪ ИЗДАНІЯ ТРИНАДЦАТЫЙ.

Подписчикамъ, по примѣру прежнихъ лѣтъ,
будутъ высланы

Безплатныя приложенія:

Ѣмена и книги: „ПОРАДЫ по ХЛИБОРОБСТВУ“,
Ѣито та пшениця, В. Демьянка, и „ВЕТЕРИНАРНІ
ПОРАДИ“ КОРОЛЬОВА. Книжка перша.

«Хуторянинъ» допущенъ въ безплатныя бібліо-
теки-читальни и бібліотеки сѣльско-хозяйствен-

ныхъ учебныхъ заведеній Г. У. 3 и 3.

Подписка понимается: въ г. Полтавѣ—въ конторѣ
редакціи „Хуторянина“, при Полтавскомъ обще-
ствѣ сѣльскаго хозяйства.

Открыта подписка

на ежедневную газету

КІЕВСКІЯ ВѢСТИ

Условія подписки: на годъ 8 руб.

Допускается разсрочка платежа на слѣдую-
ющихъ условіяхъ:

ВЪ ТРИ СРОКА:

На газету

на газету съ иллюстр. прил.

„Кіевская Искра“

При подпискѣ . . . 3 р.

При подпискѣ 3 р. 50 к.

Къ 1-му апрѣля. . . 3 р.

Къ 1 апрѣля. 3 р. — к.

Къ 1-му августа. . . 2 р.

Къ 1 августа. 2 р. 50 к.

ВЪ ВОСЕМЬ СРОКОВЪ:

При подпискѣ 1 р., къ
1-му февраля, марта,
апрѣля, мая, іюня, іюля
и августа по 1 р. всего
восемь рублей.

При подпискѣ 1 р. 50 к.
къ 1 февраля, марта
апрѣля, мая, іюня и
іюля по 1 р. и къ 1-му
авг. 1 р. 50 к., всего 9 р.

На одинъ мѣсяць 85 коп.

Адресъ редакціи: Институтская, № 14.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

на 1908 годъ.

на ежемѣсячный журналъ Чернигов-
скаго Губернскаго Земства.

ЗЕМСКІЙ СБОРНИКЪ

ЧЕРНИГОВСКОЙ ГУБЕРНІИ.

Подписная цѣна съ пересылкою на
годъ три рубля.

Управляющаго

ищу должность,
имѣю сѣльско-хо-
зяйств. образованіе и нѣсколько лѣтъ практики; есть
аттестат и рекомендаціи. Адрес: Смоленск, сѣльско-
хозяйств. склад, Пейлану, для Д.

Бандуру

(кобзу) продаю. Вчу грати.
Оболонська ул., 17, Кон-
дратченко.

Открыта подписка на 1908 годъ (XV г. изд.

Нужды Деревни

независимый,
прогрессивный,
беспартійный,
сельскохозяйственный
журналъ
(бывшій
ХОЗЯИНЪ)
Подъ редакціей
А. П. Мертваго.

„Нужды Деревни“ САМЫЙ КРУПНЫЙ РУССКІЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВ. ЖУРНАЛЪ

Несмотря на низкую цѣну онъ даетъ наибольшее количество матеріала для чтенія. Кромѣ обычныхъ статей по всѣмъ отраслямъ сельскаго хозяйства, въ журналѣ помѣщаются еще: передовыя статьи, статьи по общественнымъ вопр., хроника обществ. жизни и кооперации въ деревнѣ, фельетонъ—на темы деревенской жизни у насъ и за границей,—и, какъ у всѣхъ, **отвѣты на вопросы** (безпл.), для чего кромѣ профессоровъ, техниковъ и др. специалистовъ, приглашены также юристы.

За 15 лѣтъ въ журналѣ участвовали почти ВСѢ извѣстные сел.-хоз. писатели. Въ журналѣ печатается **Обновленная земля**. Сказаніе о посѣдахъ современн. земледѣльцѣ въ Америкѣ. **В. Гарвуда. Сокращенный переводъ проф. К. А. Тимирязева**

Годовые под- писки кромѣ	50 №№	журнала въ 1908 г.	получать слѣдующія	25	„Библиотека Хозяина“
Что такое интенсивное хозяйство.					Что читать хозяйину?
Что такое экстенсивное хозяйство					Какъ устроить сел.-хоз. общество
Сѣвѣцъ и сѣялки.					Какъ вести дѣла кредитнаго т-ва
Какіе бываютъ плуги.					Дешевый кирпичный домъ.
Торфъ какъ удобрѣніе.					Какъ устроить хорошую печь.
Известъ и мергель.					Выборъ улья.
Какъ устраивать полевые опыты.					Парникъ.
Какъ хозяйствовать въ лѣсу.					Перепрививка негодныхъ плодовыхъ
Культурная овца.					деревьевъ хорошими сортами.
Разведеніе утокъ и гусей.					Что дѣлать съ урожаемъ сада.
Первоначальная помощь скоту при					Вишневый садъ.
заболѣваніяхъ.					Землянина.
Зачѣмъ выводить новыя сорта сель-					Сохраненіе и заготовка рыбы.
скохозяйственныхъ растений.					Кормовые бурякъ, морковь, брюква.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА 4 р. 1/2 2 р. безъ книж. 3 р. разсроч-
ка отъ 1 р.
съ прилож. 25 книж. въ годъ. **Требуйте подробную иллюстрированную программу.**

Адресъ конторы и редак.: Москва, Тверская 48, у Страстного монастыря

ПРИНИМАЕТСЯ ПОДПИСКА НА 1908 ГОД.

Иллюстрированный

◆◆◆ ДѢТСКІЙ ЖУРНАЛЪ ◆◆◆

Работъ и Развлеченій

ТРУДЪ и ЗАБАВА

Годъ третій.

Подписка на годъ. 12 №№ журнала и 12 приложе-
ній (отдѣльные рисунки и книги)—**3 руб.** въ годъ съ
пересылкой. На 1/2 **1 р. 50 к.**, на 1/4 **75 к.**, на 1 м.
25 к. Допускается разсрочка: при подпискѣ, 1 Ап-
рѣля и 1 Юля по одному рублю.

РЕДАКЦІЯ: С.-Петербургъ, Столярный пер.. д. № 9.

ПРИНИМАЕТСЯ ПОДПИСКА

на ТЕРСКІЯ ВѢДОМОСТИ

въ 1908-мъ году (41-й годъ изданія).

Выходятъ ежедневно,

за исключеніемъ дней послѣдпраздничныхъ,

по слѣдующей программѣ:

ВЪ ОФИЦІАЛЬНОЙ ЧАСТИ печатаются текущія распоря-
женія правительства и мѣстной администраціи а также казенныя и
частныя объявленія.

НЕОФИЦІАЛЬНАЯ ЧАСТЬ заключаетъ въ себѣ слѣдующіе
отдѣлы: 1) Столичная почта; 2) руководящія статьи; 3) статьи и со-
общенія мѣстныхъ нуждъ или изученія области въ историческомъ,
экономическомъ, этнографическомъ, хозяйственномъ и т. п. отношеніяхъ;
4) мѣстныя извѣстія; 5) по области; 6) наши корреспонденціи; 7) об-
зоръ печати; 8) по Кавказу; 9) по Россіи; 10) внутренняя хроника;
11) наблюденія и замѣтки; 12) театр и музыка; 13) критика и би-
блиографія; 14) иностранныя извѣстія; 15) вѣсти съ Дальняго Востока
16) телеграммы; 17) фельетонъ; 18) между дѣломъ; 19) разныя извѣстія
20) справочныя свѣдѣнія.

Условія подписки съ пересылкою и доставкою:

На годъ	6 р.—к.	На 8 мѣс. 4 р.50 к.	На 4 мѣс. 2 р.50 к.
" 11 мѣс. 5 " 75 "	" 7 мѣс. 4 " — "	" 3 мѣс. 2 " — к.	
" 10 мѣс. 5 " 50 "	" 6 мѣс. 3 " 50 "	" 2 мѣс. 1 " 50 к.	
" 9 мѣс. 5 " — "	" 5 мѣс. 3 " — "	" 1 мѣс. 1 " — к.	

Перемѣна адреса 20 коп.

Подписка принимается въ областной типографіи:
Владикавказъ, Сергіевская улица собст. домъ, № 10.

Телефонъ № 72.

Редакторъ **Н. П. Волковъ.**

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

на 1908 год.

НА ЕЖЕНЕДѢЛЬНУЮ ГАЗЕТУ

“КІЕВСКАЯ МЫСЛЬ”

съ еженедѣльными иллюстрированными приложеніями.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

на 1908 годъ.

На 12 мѣс.—11 р., на 11 мѣс.—10 р. 40 к., на 10
мѣс.—9 р. 50 к., на 9 мѣс.—8 р. 60 к., на 8 мѣс.—
7 р. 70 к., на 7 мѣс.—6 р. 80 к., на 6 мѣс.—6 р.,
на 5 мѣс.—5 р. 30 к., на 4 мѣс.—4 р. 30 к., на 3
мѣс.—3 р. 30 к., на 2 мѣс.—2 р. 30 к., на 1 мѣс.—
1 р. 20 к.

Разсрочка для подписчиковъ: 1) Въ 2 срока—1-й взносъ
при подпискѣ—6 р. и къ 1-му іюня—5 р. 2) Въ
3 срока—при подпискѣ—4 р., къ 1-му апрѣля—4 р.
и къ 1-му августа—3 р.

Редакція и главная контора помѣщаются по
Владимірской ул. въ д. № 46, вблизи город-
ского театра.

Київ, електрична друкарня **К. Н. Милевського і Ко** В.-Владимірска ул., 31.